

Lapsiperheiden tuen tarpeeseen kannattaa vastata heti

Lasten ja nuorten kanssa työskenteleville on nyt saatavilla uutta tietoa lasten ja nuorten ongelmien syytekijöistä nuorten itse kertomana sekä asiantuntijoiden analysoimina ja kommentoimina. Tarjolla on niin ikään tietoa nuorten ja ammattilaisten kohtaamisten onnistumisesta, onnistumisen edellytyksistä sekä nuoria koskevien tietojen kirjaamiskäytännöistä ja tietosuojasta.

Sosiaalikehitys Oy:n toteuttamassa Kohtaamisen taidot -hankkeessa haastateltiin 10 vakaviin vaikeuksiin joutunutta nuorta aikuista koko heidän elämänkaarensa ajalta. Lisäksi haastateltiin 25 heitä tukenutta ammattilaista ja kahta omaista. Haastatelluilla nuorilla oli takanaan joko sairaalahoitoon johtanut itsemurhayritys tai tuomioon päätynyt väkivaltateko.

Nuorten kertomukset omasta elämästään toivat runsaasti tietoa yleensä huono-osaisuuteen johtaneista tekijöistä. Samalla ilmeni, kuinka sekasortoisissa sekä kasvun ja kehityksen kannalta vahingollisissa olosuhteissa lapset ja nuoret äärimmillään joutuvat elämään. Lapsen oireilu saattoi alkaa jo päiväkodissa, mutta lasta ja nuorta tukevat kunnalliset palvelut alkoivat oireiden ilmaantumiseen nähden myöhään, näyttäytyivät sirpalemaisina ja vailla yhteistä johtoa ja koordinaatiota. Perheen tilanteen muutokseen johtavaa tukea oli vain niukasti tunnistettavissa.

Lapsen oireilun havaitsemisesta huolimatta vanhemmat saattoivat jatkaa lapsen kehitystä haittaavaa elämäntapaansa kenenkään puuttumatta asiaan. Riitaiset avioerot toteutettiin vanhempien ehdoilla lapselle aiheutetuista hylkäämiskokemuksista piittaamatta. Erityisen haitalliseksi osoittautui tukea antavan ja rajoja osoittavan aikuisen puuttuminen sekä isästä eroon joutuminen. Tilalle tulivat huoltajan vaihtuvat kumppanit, lisääntynyt päihteiden käyttö, perheväkivalta ja mielenterveyden ongelmat. Runsaat muutot sekä paikkakuntien ja koulujen vaihdot johtivat siihen, että lapsen ja nuoren orastavatkin sosiaaliset suhteet rikkoutuivat kerta toisensa jälkeen.

Nuoren oireilu ilmeni poissaoloina koulusta, varhaisena tupakointina, alkoholin ongelmakäyttönä, kehitykselle haitallisina seurustelusuhteina itseä vanhempien kumppaneiden kanssa, vakavina seksuaaliterveyden ja -käyttäytymisen ongelmina, toisen asteen keskeyttämisinä, työkokemusten puuttumisena tai vähäisyytenä, talouden hallinnan ongelmina sekä väkivaltaisena käyttäytymisenä murrosiässä.

Huono-osaisuudelle on myös vaihtoehto olemassa, kun lasten ja nuorten oireilun syihin puututaan. Pitkään on menetelty siten, että oireileva lapsi tai nuori otetaan diagnosoinnin ja toimenpiteiden kohteeksi, vaikka syyt kehityksen häiriintymiseen ovat muualla, vanhempien ja perheen toiminnassa.

Kohtaamisen taidot -hanke tarjoaa syiden ja seurausten kuvauksen ohella maan tunnustetuimpien asiantuntijoiden tulkinnat ja näkemykset vaikeissa oloissa kasvaneiden nuorten

ymmärtämiseen ja tukemiseen sekä välineitä ammattilaiskohtaamisten onnistumiseen. Asiantuntijat kuvaavat, mitä hyvä lapsuus ja nuoruus edellyttää sekä milloin ja kuinka haitallisiin ilmiöihin on syytä puuttua.

Hankkeessa on julkaistu neljä raporttia:

- * Maija Säkjäjärvi ja Jukka Ohtonen (toim.): Työkaluja ja tilannetajua. Itsetuhoisten ja väkivaltaisten nuorten ammatillinen kohtaaminen. Kohtaamisen taidot -hankkeen loppuraportti. Raportissa professorit Lea Pulkkinen (emerita) ja Riittakerttu Kaltiala-Heino tuovat esille lapsuuteen, vanhemmuuteen ja ammattilaistyöhön liittyviä keskeisiä seikkoja. Lea Pulkkinen mm. korostaa lapsilähtöistä vanhemmuutta ja opastaa tunnistamaan eron aikuislähtöiseen vanhemmuuteen sekä esittelee lapsuuteen vaikuttavia voimavara- ja riskitekijöitä. Riittakerttu Kaltiala-Heino puolestaan tarkastelee nuoruutta erityisenä elämänvaiheena, siihen liittyviä erityispiirteitä ja ongelmia sekä niiden tunnistamista. Molemmat asiantuntijat tarjoavat opastusta vanhemmille ja ammattilaisille lapsen ja nuoren tukemiseksi ja ylivoimaisilta vaikeuksilta suojelemiseksi. Raportti sisältää myös kasvatustieteiden tohtori Tia Isokorven artikkelin. Siinä hän tarjoaa välineitä kohtaamisen taitojen kehittämiseksi lähtien itsensä hyväksymisestä ja päätyen läsnä olevaan, kiireettömään ja pitkäjänteiseen ammatilliseen kohtaamiseen ja auttamissuhteen luomiseen.
- * Tia Isokorpi: Kohtaamisen taidot - ihminen ihmiselle, kiireettömästi ja ammatillisesti. Näkökulmia nuorten kanssa toimivien työntekijöiden osaamis- ja koulutustarpeisiin. Erillisraportissa tuodaan esille lasten ja nuorten onnistuneen kohtaamisen tunnusmerkkejä sekä mm. haastavassa työssä jaksamisen keinoja.
- * Anu Kauppi: Selvitys nuoria koskevien tietojen kirjaamiskäytännöistä julkisissa palveluissa. Selvityksestä ilmenee henkilötietojen kirjaamista ohjaavan lainsäädännön periaatteet, sekä viranomaisten käytännöt nuoria koskevien tietojen kirjaamisessa, siirrossa ja saatavuudessa.
- * Jukka Ohtonen: Émile Durkheim oppaana itsemurhien ja väkivallan analysoinnissa. Raportti sisältää analyysin itsemurhien ja väkivallan ilmenemistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Linkit hankkeen raportteihin ja asiantuntijaluentoihin löytyvät osoitteista:
www.sosiaalikehitys.com/kohtaamisen_taidot sekä koordinaatti.fi

Hanketyö jatkuu vuoden 2014 loppuun ja tarjoamme mm. aiheeseen liittyviä asiantuntijaluentoja sekä metodista tukea nuorten haastatteluun. Lisäksi Sosiaalikehitys tarjoaa tietoa nuorten ongelmien esiintyvyyteen ja kustannusvaikutusten määrittelyyn kunnan oman ja kuntien yhteisen kehittämistyön perustaksi.

Lisätietoja antavat:

Projektipäällikkö Jukka Ohtonen

Tutkija Riitta Kinnunen

p. 045 8722 118 jukka.ohtonen@sosiaalikehitys.com

p. 050 5755 709 riitta.kinnunen@sosiaalikehitys.com